

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ДАНИЛЮК ЛЕСЯ РОМАНІВНА

УДК 349.6:639.1(447)

**ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МИСЛИВСЬКИХ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
В УКРАЇНІ**

12.00.06 – земельне право; аграрне право;
екологічне право; природоресурсне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
Кобецька Надія Романівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
завідувач кафедри трудового, екологічного
та аграрного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
Малишева Наталія Рафаелівна,
Інститут держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
завідувач відділу проблем аграрного, земельного,
екологічного та космічного права

кандидат юридичних наук, доцент
Новак Тамара Сергіївна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
доцент кафедри аграрного, земельного
та екологічного права імені академіка В. З. Янчука

Захист відбудеться «28» березня 2017 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 19, навчальний корпус № 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «27» лютого 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із основних завдань сучасної екологічної політики є забезпечення сталого природокористування. Сам принцип сталого розвитку був покладений в основу Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, яка відбулася в червні 1992 р. у Ріо-де-Жанейро та за результатами якої було прийнято Декларацію Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. Також на Конференції було представлено відкриту для підписання Конвенція про охорону біологічного різноманіття, ратифіковану Україною в 1994 р. Відповідно до ст. 6 Конвенції кожна Договірна Сторона розробляє національні стратегії, плани чи програми, передбачає заходи щодо збереження і сталого використання біологічного різноманіття. Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2020 року метою національної екологічної політики визначено впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

Екологічно збалансована система природокористування в будь-якій країні забезпечується її сталим соціально-економічним розвитком, тобто, належним функціонуванням усього господарського комплексу країни, в тому числі і мисливського господарства. Ведення мисливського господарства, перш за все, спрямоване на стале використання біологічного різноманіття, зокрема, мисливських природних ресурсів.

Особливі ознаки правового режиму мисливських природних ресурсів визначаються специфікою мисливських природних ресурсів, їх видами, співвідношенням поняття «мисливські природні ресурси» із поняттями тваринного світу, об'єктів тваринного світу. Це зумовлює необхідність виділення даного виду природних ресурсів і спеціального аналізу їх правового режиму та аргументовано підтверджує, що тема запропонованого дисертаційного дослідження є новою та актуальною, її розроблення забезпечить збагачення і поглиблення теорії екологічного права, сприятиме розвитку екологічного законодавства та вдосконаленню інституту права природокористування.

Науково-теоретичною базою дисертаційного дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі екологічного, земельного та аграрного права, зокрема, В. І. Андрейцева, Н. О. Багай, О. А. Вівчаренка, М. П. Волика, А. П. Гетьмана, В. М. Єрмоленка, Н. Р. Кобецької, В. М. Комарницького, В. М. Краєвої, М. В. Краснової, Н. Р. Малишевої, Г. В. Мороз, В. Л. Мунтяна, Л. Д. Нечипорук, Т. С. Новак, В. В. Овдієнка, О. Ю. Піддубного, С. М. Романко, А. К. Соколової, П. В. Тихого, О. О. Томин, В. Ю. Уркевича, М. К. Черкашиної, В. С. Шахова, І. С. Шахрай, Ю. С. Шемшученка, М. В. Шульги та інших.

Суттєве значення для дослідження мали праці представників інших галузевих правових наук: С. Б. Гавриша, С. А. Голуб, Л. П. Коваленко, В. К. Матвійчука, О. Ф. Скакун, І. О. Соколової, Т. І. Сухореброї.

Аналізувалися також доробки радянських учених-правників:

М. Д. Казанцева, О. С. Колбасова, С. С. Константініді, О. І. Крассова, І. Ф. Панкратова, В. В. Петрова та інших.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження здійснювалося в рамках виконання планової теми науково-дослідної роботи кафедри трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Вдосконалення правового регулювання земельних, аграрних та екологічних відносин в умовах адаптації до законодавства ЄС» (номер державної реєстрації 0110U003028).

Мета та задачі дослідження. Метою дослідження було з'ясування змісту правового режиму мисливських природних ресурсів, що спрямоване на розроблення наукової основи для вирішення комплексу теоретичних і практичних проблем еколого-правової доктрини, формулювання пропозицій щодо вдосконалення екологічного законодавства України в частині правового регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі задачі дисертаційного дослідження:

- дослідити теоретико-правові підходи до розуміння базових понять у галузі мисливського господарства;
- розкрити поняття мисливських природних ресурсів і виокремити їх види;
- визначити поняття і встановити особливості правового режиму мисливських природних ресурсів;
- охарактеризувати поняття і визначити види використання мисливських природних ресурсів;
- виокремити суб'єкти і проаналізувати їх права та обов'язки у правовідносинах використання мисливських природних ресурсів;
- з'ясувати підстави та порядок набуття і припинення права використання мисливських природних ресурсів;
- розкрити систему заходів охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування;
- встановити особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства про мисливські природні ресурси;
- розробити науково-обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів України, які визначають правовий режим мисливських природних ресурсів.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері використання, охорони та відтворення мисливських природних ресурсів.

Предметом дослідження є теоретичні основи і практичні питання правового режиму мисливських природних ресурсів; норми законодавства України, інших держав, міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють відповідні відносини; матеріали практики їх застосування; напрацювання правової доктрини України та зарубіжних держав.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення визначених задач у процесі наукового дослідження було використано комплекс філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів.

Методологічне підґрунтя дисертаційного дослідження становить діалектичний метод, який було застосовано на всіх його стадіях з метою з'ясування сутності правового режиму мисливських природних ресурсів.

На підставі формально-логічного та логіко-семантичного методів здійснено аналіз змісту основних для дослідження понять, сформульовано висновки дисертаційного дослідження. Системно-структурний метод використовувався для визначення місця мисливських природних ресурсів серед об'єктів тваринного світу та в системі екологічного права загалом. Застосування методу аналізу сприяло дослідженню видів мисливських природних ресурсів і видів їх використання, а синтезу – виокремленню особливостей правового режиму мисливських природних ресурсів, підстав набуття і припинення права використання мисливських природних ресурсів.

Порівняльно-правовий метод використано при встановленні співвідношення основних категорій дисертаційного дослідження та при порівняльному аналізі законодавства України та інших держав, яке регулює відносини охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. За допомогою історико-правового методу з'ясовано еволюцію наукових підходів до розуміння інституту права природокористування, прослідковано процес розвитку законодавчого регулювання інституту охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. Застосування формально-юридичного методу дало змогу розкрити зміст нормативно-правових приписів, які регулюють відносини охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення екологічного законодавства України, яке визначає правовий режим мисливських природних ресурсів. Метод граматичного, логічного, системного, спеціально-юридичного та інших способів тлумачення правових норм було використано для дослідження стану законодавчого забезпечення охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, недоліків та суперечностей правового регулювання відносин використання мисливських природних ресурсів, практики застосування відповідних правових норм.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації на основі всебічного аналізу загальнотеоретичних і спеціальних напрацювань правової науки України та зарубіжних держав, законодавства України, інших держав, міжнародних нормативно-правових актів, судової практики вперше проведено комплексне дослідження правового режиму мисливських природних ресурсів в Україні.

Ступінь наукової новизни отриманих результатів конкретизуються в таких положеннях, висновках і пропозиціях, які виносяться на захист:

уперше:

– визначено поняття мисливських природних ресурсів як мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини, продуктів їхньої життєдіяльності,

які знаходяться в межах мисливських угідь, продукції полювання та мисливських трофеїв, які використовуються або можуть бути використанні в процесі ведення мисливського господарства (зокрема, в частині їх охорони, використання та відтворення, розвитку мисливського собаківництва, з урахуванням обмежень, визначених законодавством), на основі якого виведено особливості мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права та виокремлено їх види;

– визначено поняття правового режиму мисливських природних ресурсів як підпорядкованого основним принципам охорони навколишнього природного середовища, спрямованого на виконання завдань законодавства України про охорону, використання та відтворення тваринного світу, встановленого системою нормативно-правових актів порядку правового регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів;

– обґрунтовано спеціальні ознаки правового режиму мисливських природних ресурсів, а саме: особливий об'єкт регулювання, яким виступають мисливські природні ресурси; особлива мета – забезпечення охорони, раціонального використання та відтворення мисливських природних ресурсів; формується розгалуженим і багаторівневим масивом нормативно-правових актів; об'єднує в своєму складі режими охорони, раціонального використання та відтворення мисливських природних ресурсів; є нормативно встановленим порядком регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів; поєднує в змісті різноманітні правові засоби (дозволи, заборони, договори, ліміти тощо);

– виведено особливості використання мисливських природних ресурсів, зокрема: здійснюється в процесі ведення мисливського господарства; обмежується в просторі межами мисливських угідь (за винятком використання продукції полювання та мисливських трофеїв); специфічний суб'єктний склад правовідносин (обов'язковою є пряма чи опосередкована участь користувача мисливського угіддя); зводиться не тільки до полювання, а й до іншої діяльності з вилучення та споживання корисних властивостей мисливських природних ресурсів, а також діяльності, пов'язаної з таким вилученням та споживанням;

– виділено види використання мисливських природних ресурсів: полювання; утримання у напіввільних умовах чи в неволі для подальшого розведення; використання шляхом здійснення обробки, переробки продукції полювання та укладення договорів щодо неї та мисливських трофеїв; використання при підготовці до полювання, випробувань та змагань, а також при випробуваннях та змаганнях собак мисливських порід; використання з метою отримання продуктів життєдіяльності; використання в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях; використання корисних властивостей життєдіяльності;

удосконалено:

– поняття мисливського господарства в частині віднесення до його завдань створення та підтримки в належному стані мисливської інфраструктури;

– визначення суб'єктного складу правовідносин використання мисливських природних ресурсів в частині обґрунтування положення, що незалежно від виду використання останніх, обов'язковим учасником відповідних правовідносин завжди є користувач мисливського угіддя;

– розуміння використання об'єктів тваринного світу в наукових цілях, в залежності від кінцевої мети добування, як одного з видів їх використання або як заходу їх охорони та відтворення;

– класифікацію суб'єктів правовідносин використання тваринного світу в частині використання мисливських природних ресурсів та запропоновано їх поділ за ступенем участі у відповідних правовідносинах на основних і додаткових;

– положення в частині внесення змін і доповнень до законодавства у сфері мисливського господарства та полювання, а саме щодо:

✓ суб'єктів полювання (ч. 1 ст. 12 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»);

✓ умов для здійснення полювання з мисливською зброєю, що належить іншій фізичній особі або користувачу мисливських угідь (ч. 2 ст. 15 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»);

✓ обов'язку користувачів мисливських угідь забезпечувати фізичним особам безперешкодний і безоплатний доступ до мисливських угідь для реалізації ними права загального природокористування, здійснювати заходи, спрямовані на забезпечення їх безпеки під час перебування в межах мисливських угідь (ч. 2 ст. 30 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»);

✓ переліку підстав припинення права користування мисливськими угіддями (ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»);

✓ необхідності затвердження постановою Кабінету Міністрів України Порядку надання мисливських угідь в користування, а також його змісту;

дістали подальшого розвитку:

– підходи до категоріального апарату екологічного права в частині співвідношення понять «біологічне різноманіття», «тваринний світ», «об'єкти тваринного світу», «тварини», «дикі тварини», «мисливські тварини», «мисливські природні ресурси»;

– положення про: а) заходи охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування в частині визначення системи відповідних заходів; б) юридичну відповідальність за порушення законодавства про мисливські природні ресурси в частині класифікації злочинів та адміністративних правопорушень у сфері охорони та використання мисливських природних ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації наукові положення, висновки і пропозиції є певним внеском у теорію екологічного права й можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій діяльності – як основа для подальших наукових досліджень правового режиму мисливських та інших природних ресурсів тваринного світу;

– у правотворчій діяльності – при розробленні нового та вдосконаленні чинного екологічного законодавства, яке визначає правовий режим мисливських природних ресурсів;

– у правозастосовчій діяльності – як теоретичне підґрунтя для забезпечення ефективної реалізації норм екологічного законодавства в судовій практиці та в процесі розроблення локальних підзаконних нормативно-правових актів та правозастосовчих документів (акт впровадження Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України від 15.11.2016 р.);

– у навчально-освітній діяльності – при викладанні начальних дисциплін «Екологічне право», «Природоресурсне право», спецкурсів еколого-правового спрямування, написанні відповідних підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів, підготовці освітніх програм, навчальних планів для студентів вищих навчальних закладів юридичного спрямування (акт впровадження в навчальний процес Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 15.11.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею, в якій сформульовано авторський підхід щодо змісту правового режиму мисливських природних ресурсів. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто. Усі публікації за темою дисертації виконано без співавторства.

Апробація результатів дисертації. Висвітлені в роботі наукові положення, висновки і пропозиції обговорювалися на засіданнях кафедри трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Основні наукові результати дисертації було оприлюднено на: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 2014 р.); круглому столі «Актуальні проблеми екологічних, земельних та аграрних правовідносин: теоретико-методологічні й прикладні аспекти» (м. Харків, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза» (м. Кишинів, Республіка Молдова, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та аспірантів, присвяченій 75-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 90-річчю від народження академіка

В. З. Янчука «Сучасні тенденції та перспективи розвитку аграрного, земельного та екологічного права» (м. Київ, 2015 р.); круглому столі «Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків» (м. Харків, 2015 р.); Всеукраїнському круглому столі, присвяченому 40-річчю кафедри соціального права «Актуальні проблеми соціального права» (м. Львів, 2016 р.); круглому столі «Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку» (м. Київ, 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених і аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 2016 р.); Першому зібранні фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права у вищих навчальних закладах України (м. Одеса, 2016 р.); Міжнародній конференції «Evolution of Private Law – New Approach» (м. Катовіце, Республіка Польща, 2016 р.); круглому столі «Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в умовах сталого розвитку України» (м. Харків, 2016 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження опубліковано в 20 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових виданнях інших держав та 12 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінки друкованого тексту. Список використаних джерел налічує 296 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються мета та задачі роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, характеризуються об'єкт, предмет та методологічні основи дослідження, формулюється наукова новизна одержаних результатів, висвітлюється практичне значення та апробація результатів дослідження, подається кількість публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 «Мисливські природні ресурси в системі об'єктів екологічного права» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Теоретико-правові підходи до розуміння базових понять у галузі мисливського господарства»* досліджуються основні поняття в галузі мисливського господарства, якими оперує екологічне законодавство, зокрема: «мисливське господарство», «ведення мисливського господарства», «мисливська інфраструктура», «польовання», «мисливство», «мисливські угіддя».

На основі детального опрацювання законодавчого визначення та наукових підходів до розуміння мисливського господарства, дослідження понять «галузь» і «сфера суспільного виробництва», їх співставлення між

собою, зроблено висновок, що мисливське господарство належить до галузей виробничо-господарської сфери, в результаті ведення якої не тільки надаються послуги, але й створюються матеріальні блага (зокрема, мисливська інфраструктура).

Поняття «ведення мисливського господарства» пропонуємо розглядати як діяльність користувачів мисливських угідь, спрямовану на досягнення таких завдань мисливського господарства, як: 1) охорона, використання та відтворення мисливських природних ресурсів; 2) збереження, використання та відтворення середовища їх перебування; 3) надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання; 4) розвиток мисливського собаківництва; 5) створення та підтримка в належному стані мисливської інфраструктури.

У результаті ґрунтовного аналізу міжнародних нормативно-правових актів, вітчизняного законодавства та практики ведення мисливського господарства в інших державах з'ясовано, що серед питань, які залишаються актуальними сьогодні в галузі ведення мисливського господарства України, першочерговими є: 1) вдосконалення системи управління мисливським господарством; 2) врегулювання взаємовідносин між користувачами мисливських угідь і власниками та/або користувачами земельних ділянок, на яких знаходяться мисливські угіддя; 3) створення ринку продукції полювання та мисливських трофеїв; 4) розвиток мисливського туризму; 5) розроблення методики розрахунку розміру плати за користування земельними ділянками, на яких знаходяться надані в користування мисливські угіддя; 6) розроблення порядку розрахунку розміру та відшкодування шкоди, заподіяної власникам та/або користувачам земельних ділянок мисливськими тваринами; 7) запровадження інституту страхування мисливців та їх відповідальності.

Мисливські угіддя є центральним поняттям у тематиці ведення мисливського господарства. До ознак, які характеризують мисливські угіддя, віднесено такі: 1) це ділянки земної поверхні (земельні, лісові ділянки разом з водними об'єктами, що знаходяться на них); 2) це середовище перебування мисливських природних ресурсів; 3) використовуються для ведення мисливського господарства. Особливістю мисливських угідь як об'єктів екологічного права є те, що: 1) їм притаманні всі ознаки, характерні для природних об'єктів, водночас, вони не утворюють самостійного природного об'єкта як земля, ліси, води; 2) вони відображають тільки особливі функціональні властивості природних об'єктів (є середовищем перебування мисливських природних ресурсів), водночас, їх можна розглядати як комплексний природний об'єкт, як сукупність взаємопов'язаних частин природних об'єктів, що знаходяться в межах певної території.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та види мисливських природних ресурсів»* розглядаються поняття «біологічне різноманіття», «тваринний світ», «об'єкти тваринного світу», «тварини», «дикі тварини», «мисливські тварини», «мисливські природні ресурси», досліджується їх співвідношення між собою, місце мисливських природних ресурсів серед об'єктів тваринного світу, види мисливських природних ресурсів, їх особливості як об'єктів екологічного права.

Поняття «дикі тварини» пропонуємо розглядати і закріпити у відповідних законодавчих актах України в такій редакції: дикі тварини – це тварини (в усьому їх видовому і популяційному різноманітті), які можуть перебувати у стані природної волі, утримуватися у напіввільних умовах чи в неволі, звичним середовищем існування яких є природні екосистеми.

Визначено, що мисливськими тваринами є ссавці та птахи (в усьому їх видовому і популяційному різноманітті): 1) звичним середовищем існування яких є природні екосистеми; 2) які перебувають у стані природної волі або утримуються у напіввільних умовах; 3) тільки в межах мисливських угідь; 4) тільки ті, які відповідно до законодавства можуть бути об'єктами полювання.

Зроблено висновок, що до мисливських природних ресурсів, крім мисливських тварин, продуктів їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь, продукції полювання та мисливських трофеїв (що безпосередньо впливає з норм фауністичного законодавства), відносяться і природна, і спеціально виведена підсадна дичина. Різниця між останніми полягає в тому, що перша є вирощеною, а друга – виведеною та вирощеною в процесі ведення мисливського господарства. Разом з цим, зовнішні ознаки обох видів є подібними до зовнішніх ознак мисливських тварин або ж такі самі (будова тіла, забарвлення, голос), що дозволяє використовувати їх з однаковою спеціальною метою. До мисливських природних ресурсів належить також вольєрна дичина, незалежно від того чи утримуються відповідні ссавці та птахи в мисливських угіддях у вольєрах в напіввільних умовах, чи в неволі, але з урахуванням обмежень, визначених законодавством.

У підрозділі 1.3 *«Поняття та особливості правового режиму мисливських природних ресурсів»* обґрунтовується, що важливість з'ясування загальних характеристик і змісту правового режиму мисливських природних ресурсів зумовлена необхідністю забезпечення ефективного правового регулювання правовідносин використання мисливських природних ресурсів. Водночас, способи регулювання відповідних правовідносин і нормативно-правове їх закріплення залежать від особливостей цих відносин і повинні їх відображати. Проведено докладний аналіз наукових досліджень категорії «правовий режим» представниками загальної теорії права, проєкцій цього поняття на відповідні галузеві (цивільно-правова, господарсько-правова, адміністративно-правова) та спеціальні (еколого-правовий режим спеціального природокористування, правовий режим земель) сфери. Виведено поняття правового режиму тваринного світу та правового режиму мисливських природних ресурсів через категорію «порядок правового регулювання».

З'ясовано, що для правового режиму мисливських природних ресурсів, крім спеціальних ознак, характерні такі загальні риси: 1) його зміст зводиться до встановлення порядку регулювання певної сфери суспільних відносин; 2) він реалізується через механізм правового регулювання; 3) визначає особливості відповідних суспільних відносин; 4) його реалізація забезпечується на підставі спеціальних нормативно-правових актів.

Розділ 2 **«Правовідносини використання мисливських природних ресурсів»** складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та види використання мисливських природних ресурсів»* на основі детального опрацювання історико-правового становлення понять «природокористування», «раціональне природокористування», сучасних комплексних досліджень сутності права природокористування, правового режиму окремих видів природних об'єктів, особливостей їх використання та охорони зроблено висновок, що для правовідносин з вилучення та споживання корисних властивостей природних об'єктів та їх ресурсів, а також пов'язаних з таким вилученням та споживанням, більш прийнятним є термін «використання природних ресурсів».

Поняття «правовідносини використання мисливських природних ресурсів» пропонуємо розглядати як врегульовані нормами права суспільні відносини між відповідними суб'єктами, що виникають у процесі ведення мисливського господарства при здійсненні діяльності з вилучення та споживання корисних властивостей мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини, продуктів їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь, продукції полювання та мисливських трофеїв, а також діяльності, пов'язаної з таким вилученням та споживанням.

Враховуючи, що мисливські природні ресурси належать до об'єктів тваринного світу, зроблено висновок, що для них є цілком допустимими види їх використання, визначені у ч. 1 ст. 20 Закону України «Про тваринний світ» (крім рибальства). Однак, особливості правового режиму мисливських природних ресурсів і завдання мисливського господарства, зумовлюють необхідність виокремлення видів використання цих природних ресурсів, окремі з яких можна здійснювати як у порядку загального природокористування, так і спеціального.

У підрозділі 2.2 *«Суб'єкти та зміст правовідносин використання мисливських природних ресурсів»* досліджується суб'єктний склад відповідних відносин, аналізується система їх прав та обов'язків.

Суб'єктами правовідносин використання мисливських природних ресурсів є учасники цих відносин, які наділені суб'єктивними правами і юридичними обов'язками, здатні реалізовувати ці суб'єктивні права і виконувати відповідні юридичні обов'язки та нести юридичну відповідальність за невиконання чи неналежне виконання юридичних обов'язків, перевищення меж здійснення своїх суб'єктивних прав.

Розглянуто класифікації суб'єктів правовідносин у сфері мисливського господарства. Представлено авторську класифікацію суб'єктів правовідносин використання мисливських природних ресурсів. Відповідні суб'єкти за ступенем участі їх у зазначених правовідносинах поділено на основних (користувачі мисливських угідь; власники та/або користувачі земельних ділянок, на яких знаходяться мисливські угіддя; органи державного управління в галузі мисливського господарства; мисливці) та додаткових (фізичні та юридичні особи, які виступають однією із сторін за договорами щодо продукції полювання та мисливських трофеїв; фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які займаються мисливським собаківництвом; фізичні особи, які використовують мисливські природні ресурси в порядку загального

використання та фізичні, юридичні особи, які використовують їх в порядку спеціального використання при, так званих, вторинних видах використання; громадські організації мисливців; громадські інспектори з охорони довкілля та громадські мисливські інспектори).

У підрозділі 2.3 *«Підстави та порядок набуття і припинення права використання мисливських природних ресурсів»* розглядається дозвільно-договірні документація, необхідна для користування мисливськими угіддями та дозвільна документація, необхідна для здійснення використання мисливських природних ресурсів у спеціальному порядку.

Визначено, що зараз особливо актуальною є розроблення та затвердження Методики розрахунку розміру плати за користування земельними ділянками, на яких знаходяться надані в користування мисливські угіддя (як при оренді земель, водних об'єктів), а також обумовлення її та порядку її сплати безпосередньо в договорі, який регулює відносини між власниками та/або користувачами земельних ділянок і користувачами мисливських угідь.

З'ясовано, що надання в користування мисливських угідь є передумовою для здійснення усіх видів використання мисливських природних ресурсів, а надані в користування мисливські угіддя є територіальною основою для цього. До користування мисливськими угіддями належить діяльність користувачів мисливських угідь з використання корисних властивостей ділянок земної поверхні (земельних, лісових ділянок разом з водними об'єктами, що знаходяться на них), які є середовищем перебування мисливських природних ресурсів у процесі ведення мисливського господарства, яка здійснюється на основі юридичних фактів, визначених Законом України *«Про мисливське господарство та полювання»*.

Доведено, що при здійсненні використання мисливських природних ресурсів потрібно враховувати не тільки чинне законодавство України, але й міжнародні нормативно-правові акти, метою яких є врегулювання відповідних відносин.

Розділ 3 «Організаційно-правовий механізм охорони та відтворення мисливських природних ресурсів» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Заходи охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування»* зазначається, що дослідження заходів охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування не можливе без урахування положень міжнародних нормативно-правових актів, тим більше, що Україна є Стороною значної кількості з них, чим підтверджується її прагнення до забезпечення сталого використання біологічного різноманіття.

На основі детального аналізу міжнародних документів розглядаються поняття «охорона», «збереження», «відтворення», визначення яких у нормативних документах відсутні, і робиться висновок, що заходи охорони за свою суттю є дещо ширшими, оскільки не обмежуються заходами збереження (спрямовані на досягнення й інших цілей), а заходи відтворення тільки частково згадуються у відповідних міжнародних джерелах.

У результаті всебічного огляду національного законодавства та наукових підходів визначено, що заходи охорони та відтворення мисливських тварин і

середовища їх перебування полягають в: 1) охороні, раціональному використанні та відтворенні мисливських тварин; 2) охороні, раціональному використанні та відтворенні середовища їх перебування. Вони можуть здійснюватися як окремі напрями діяльності (щодо мисливських тварин та середовища їх перебування), так і в комплексі (одночасно щодо мисливських тварин і середовища їх перебування).

Заходи охорони мисливських тварин і середовища їх перебування є основними в системі заходів забезпечення раціонального природо-користування. Разом з цим, слід відзначити і особливе місце заходів відтворення в «ланцюзі» раціонального використання мисливських тварин і середовища їх перебування, який виглядає наступним чином: охорона – раціональне використання – відтворення. Тобто, заходи відтворення належать до заходів охорони, але, водночас, можуть мати і самостійний характер.

До системи заходів охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування належать: упорядкування мисливських угідь; визначення в межах мисливських угідь відтворювальних ділянок; встановлення пропускнуої спроможності мисливських угідь; створення єгерської служби; регулювання чисельності диких тварин; селекційні та вибіркові діагностичні відстріли мисливських тварин для ветеринарно-санітарної експертизи; встановлення обмежень та заборон щодо здійснення полювання; встановлення лімітів використання мисливських тварин; встановлення для окремих мисливських угідь статусу мисливських угідь державного мисливського резерву (або запасу); діяльність органів державного управління в галузі ведення мисливського господарства; встановлення дозвільно-договірного порядку набуття прав на використання мисливських тварин і середовища їх перебування; механізм застосування санкцій юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів; здійснення інших заходів, визначених законодавством.

У підрозділі 3.2 *«Юридична відповідальність за порушення законодавства про мисливські природні ресурси»* встановлено, що механізм застосування санкцій юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів передбачає можливість застосування: 1) кримінально-правових санкцій; 2) адміністративно-правових санкцій; 3) дисциплінарно-правових санкцій; 4) цивільно-правових санкцій.

Аналізуються види злочинів і перелік інших правопорушень у сфері використання мисливських природних ресурсів, механізм застосування санкцій кожного з видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про мисливські природні ресурси.

Зроблено висновок, що ст. 248, ст. 251 КК України є спеціальними в частині кримінальної, а ч. 1, ч. 2 ст. 85 КУпАП – в частині адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів. Однак, настання зазначених видів відповідальності можливе за вчинення ряду інших дій, передбачених відповідними нормативно-правовими актами.

Визначено, що дисциплінарна відповідальність за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів – це вид юридичної відповідальності, яка застосовується до працівників користувачів мисливських угідь (спеціалізованих мисливських господарств, інших підприємств, установ та організацій, в яких створені спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства), посадових осіб органів державного управління в галузі мисливського господарства, у разі невиконання або неналежного виконання ними своїх трудових обов'язків у сфері використання мисливських природних ресурсів.

Цивільна відповідальність за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів може бути договірною (виникати внаслідок порушення договірних зобов'язань суб'єктами правовідносин використання мисливських природних ресурсів) або позадоговірною (виникати внаслідок не договірних зобов'язань, зокрема, заподіяння шкоди). При цьому, в більшості випадків цивільна відповідальність у відповідній сфері є недоговірною та, незалежно від виду, як правило, має майновий характер.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичні узагальнення та нове вирішення наукового завдання щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки, пропозиції та рекомендації, що можуть мати як теоретичне, так і практичне значення:

1. Вихідним для з'ясування правового режиму мисливських природних ресурсів є поняття мисливського господарства, яке доцільно визначати як галузь виробничо-господарської сфери, яка спрямована на охорону, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, збереження, використання та відтворення середовища їх перебування, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення та підтримку в належному стані мисливської інфраструктури. Територіальною основою для ведення мисливського господарства та здійснення усіх видів використання мисливських природних ресурсів є мисливські угіддя – ділянки земної поверхні (земельні, лісові ділянки разом з водними об'єктами, що знаходяться на них), які є середовищем перебування мисливських природних ресурсів та використовуються для ведення мисливського господарства.

2. Місце мисливських природних ресурсів серед об'єктів тваринного світу визначається наступним співвідношенням понять «біологічне різноманіття», «тваринний світ», «об'єкти тваринного світу», «тварини», «дикі тварини», «мисливські тварини», «мисливські природні ресурси». Так, поняття «мисливські природні ресурси» є: ширшим, ніж «тварини», «дикі тварини» та «мисливські тварини» в тому сенсі, що воно охоплює також і деякі інші

елементи, які входять до об'єктів тваринного світу, та, одночасно, вужчим, ніж «об'єкти тваринного світу», тому що включає в себе тільки ті об'єкти тваринного світу у спеціальному (правовому) розумінні, що використовуються або можуть бути використані в процесі ведення мисливського господарства.

3. До мисливських природних ресурсів належать: мисливські тварини; вольєрна дичина; підсадна дичина; продукти їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь; продукція полювання та мисливські трофеї.

4. Особливостями мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права є: вони обмежені в просторі межами мисливських угідь (за винятком продукції полювання та мисливських трофеїв); використовуються або можуть бути використані в процесі ведення мисливського господарства; мають менше життєзабезпечувальне значення для людини, ніж інші природні ресурси.

5. У загальному розумінні правовий режим тваринного світу – це встановлений нормами права порядок правового регулювання відносин щодо його охорони, використання та відтворення. Правовий режим мисливських природних ресурсів можна визначити як підпорядкований основним принципам охорони навколишнього природного середовища, спрямований на виконання завдань законодавства України про охорону, використання та відтворення тваринного світу, встановлений системою нормативно-правових актів порядок правового регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. Він характеризується загальними та спеціальними ознаками і відповідною структурою.

6. Використання мисливських природних ресурсів – врегульована нормами права діяльність з вилучення та споживання корисних властивостей мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини, продуктів їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь, продукції полювання та мисливських трофеїв, а також діяльність, пов'язана з таким вилученням та споживанням, що здійснюється суб'єктами відповідних правовідносин у процесі ведення мисливського господарства. У роботі деталізовано види використання мисливських природних ресурсів з урахуванням загальноприйнятого поділу природокористування на загальне і спеціальне.

7. Використання об'єктів тваринного світу в наукових цілях, в залежності від кінцевої мети добування, пропонуємо розглядати і як один з видів їх використання, і як захід їх охорони та відтворення. Зокрема, такі види діяльності як селекційні та вибіркові діагностичні відстріли мисливських тварин для ветеринарно-санітарної експертизи, регулювання чисельності диких тварин, переселення у нові місця перебування, доцільно відносити до заходів охорони та відтворення об'єктів тваринного світу.

8. Виходячи з представленої в роботі класифікації суб'єктів правовідносин використання мисливських природних ресурсів, обґрунтовано, що обов'язковими та одними з основних суб'єктів правовідносин використання мисливських природних ресурсів є користувачі мисливських угідь. До них пропонуємо відносити спеціалізовані мисливські господарства, інші

підприємства, установи та організації, в яких створені спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства, фізичних осіб-підприємців, які спеціалізуються на веденні мисливського господарства та яким надано в користування мисливські угіддя у встановленому законодавством порядку.

9. Обґрунтовано пропозицію про доцільність затвердження постановою Кабінету Міністрів України Порядку надання мисливських угідь у користування, який включає наступні етапи: 1) звернення потенційного користувача мисливського угіддя за отриманням довідки про наявність земель для ведення мисливського господарства; 2) видача відповідної довідки, в якій зазначається загальна площа можливого мисливського угіддя з позначенням його меж та меж усіх існуючих на цій території земельних ділянок, із зазначенням їх власників та користувачів; 3) отримання згоди від власників та/або користувачів земельних ділянок на ведення на їх землях мисливського господарства; 4) звернення до обласної державної адміністрації (Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій) за отриманням згоди на надання у користування мисливських угідь; 5) звернення до Державного агентства лісових ресурсів України про підготовку подання щодо надання мисливських угідь у користування; 6) звернення до обласної ради (Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Київської, Севастопольської міських рад) про надання мисливських угідь у користування; 7) прийняття рішення про надання у користування мисливських угідь; 8) укладення договору про умови ведення мисливського господарства; 10) укладення договорів про встановлення природоресурсного сервітуту з власниками та/або користувачами земельних ділянок, на яких знаходяться ці мисливські угіддя.

10. Під охороною мисливських тварин і середовища їх перебування слід розуміти систему заходів правового, економічного та організаційного характеру, які спрямовані на захист, збереження, раціональне використання та відтворення мисливських тварин, середовища їх перебування з метою забезпечення природного балансу у тваринному світі та навколишньому природному середовищі в цілому, збереження можливості подальшого використання їх та їхніх корисних властивостей. Відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування є одним із заходів їх охорони, який спрямований на відновлення, зокрема, підвищення кількісних та покращення якісних характеристик мисливських тварин, середовища їх перебування з метою забезпечення природного балансу у тваринному світі та навколишньому природному середовищі в цілому, збереження можливості подальшого використання їх та їхніх корисних властивостей.

11. Заходи охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування мають спільну мету, а саме: 1) забезпечення природного балансу у тваринному світі та навколишньому природному середовищі в цілому; 2) збереження можливості подальшого використання мисливських тварин і середовища їх перебування та їхніх корисних властивостей. Такі заходи є нерозривно пов'язаними та взаємодоповнюючими.

12. Злочини та адміністративні правопорушення у сфері охорони та використання мисливських природних ресурсів можна поділити на такі види: 1) основним безпосереднім об'єктом яких є встановлений порядок охорони, раціонального використання та відтворення тваринного світу і, власне, мисливських природних ресурсів, і предметом яких є мисливські природні ресурси; 2) в яких встановлений порядок охорони, раціонального використання та відтворення тваринного світу і, власне, мисливських природних ресурсів, може виступати додатковим безпосереднім об'єктом; 3) які мають інший основний безпосередній об'єкт, але предметом яких можуть бути мисливські природні ресурси. Заходи дисциплінарної та цивільної відповідальності у відповідній сфері здебільшого застосовуються як додатковий вид відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Данилюк Л. Р. Мисливське господарство: поняття, особливості, завдання та функції / Л. Р. Данилюк // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства. – 2014. – Вип. 34. – С. 241–250.

2. Данилюк Л. Р. Мисливські природні ресурси як об'єкти екологічного права: [електронний ресурс] / Л. Р. Данилюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 177–181. – Режим доступу: http://pap.in.ua/5_2014/52.pdf.

3. Данилюк Л. Р. Полювання як вид спеціального використання мисливських тварин: [електронний ресурс] / Л. Р. Данилюк // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2 (6). – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/download/63425/58837>.

4. Данилюк Л. Р. Характеристика суб'єктного складу правовідносин використання мисливських природних ресурсів / Л. Р. Данилюк // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2015. – Вип. 38. – С. 141–151.

5. Данилюк Л. Р. Правовий режим мисливських природних ресурсів за законодавством України / Л. Р. Данилюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 12. – С. 121–125.

Статті у наукових виданнях інших держав:

6. Данилюк Л. Р. Розуміння правовідносин використання мисливських природних ресурсів та їх суб'єкти / Л. Р. Данилюк // Jurnalul juridic național: teorie și practică. – 2015. – № 2 (1). – С. 102–105.

7. Данилюк Л. Р. Правовий режим мисливських угідь за законодавством України і Республіки Польща: [електронний ресурс] / Л. Р. Данилюк // *Polityka i prawo współczesnej Europy*. – 2016. – № 1. – Режим доступу: <http://www.polukr.net/uk/blog/2016/04/pravovuj-rezim-myslivskich-ugid-za-zakonodavstwom-ukraini-i-respubliki-polszcza/>.

8. Danyliuk L. Contractual regulation of using hunting lands / L. Danyliuk // *Evolution of private law*. – 2016. – Issue 1. – P. 111–120.

Тези наукових доповідей:

9. Данилюк Л. Р. Поняття «мисливські природні ресурси» та його співвідношення з іншими суміжними поняттями / Л. Р. Данилюк // Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та аспірантів, м. Івано-Франківськ, 16 травня 2014 року: тези доповіді. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 99–103.

10. Данилюк Л. Р. Мисливське господарство як галузь виробничої сфери господарства / Л. Р. Данилюк // Малиновські читання: III Міжнародна науково-практична конференція, м. Острог, 14–15 листопада 2014 року: тези доповіді. – Острог, 2014. – С. 125–126.

11. Данилюк Л. Р. Поняття, види та особливості мисливських природних ресурсів / Л. Р. Данилюк // Актуальні проблеми екологічних, земельних та аграрних правовідносин: теоретико-методологічні й прикладні аспекти: круглий стіл, м. Харків, 5 грудня 2014 року: тези доповіді. – Х., 2014. – С. 238–240.

12. Данилюк Л. Р. Суб'єкти правовідносин використання мисливських природних ресурсів / Л. Р. Данилюк // Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза: Международная научно-практическая конференция, г. Кишинев, Республика Молдова, 27–28 марта 2015 года: тезисы доклада. – Кишинев, 2015. – Ч. 2. – С. 17–20.

13. Данилюк Л. Р. Мисливські угіддя як об'єкти екологічного права / Л. Р. Данилюк // Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та аспірантів, присвячена 75-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 67–70.

14. Данилюк Л. Р. Теоретико-правове розуміння понять «полювання» і «мисливство» / Л. Р. Данилюк // Сучасні тенденції та перспективи розвитку аграрного, земельного та екологічного права: Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 90-річчю від народження академіка В. З. Янчука, м. Київ, 22–23 травня 2015 року: тези доповіді. – К., 2015. – С. 272–275.

15. Данилюк Л. Р. Взаємозв'язок норм екологічного та кримінального (на прикладі відповідальності за злочини у сфері використання мисливських природних ресурсів) / Л. Р. Данилюк // Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади: круглий стіл, м. Харків, 4 грудня 2015 року: тези доповіді. – Х., 2015. – С. 216–218.

16. Данилюк Л. Р. Порядок надання мисливських угідь в користування / Л. Р. Данилюк // Актуальні проблеми соціального права: Всеукраїнський круглий стіл, присвячений 40-річчю кафедри соціального права, м. Львів, 1 квітня 2016 року: тези доповіді. – Львів, 2016. – С. 110–113.

17. Данилюк Л. Р. Відтворення мисливських тварин в загальній системі заходів охорони тваринного світу / Л. Р. Данилюк // Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Всеукраїнська

науково-практична конференція молодих вчених і аспірантів, м. Івано-Франківськ, 13–14 травня 2016 року: тези доповіді. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 88–90.

18. Данилюк Л. Р. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері використання мисливських природних ресурсів / Л. Р. Данилюк // Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку: круглий стіл, м. Київ, 27 травня 2016 року: тези доповіді. – Чернівці, 2016. – С. 328–331.

19. Данилюк Л. Р. Основні характеристики правового режиму мисливських природних ресурсів / Л. Р. Данилюк // Перше зібрання фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права у вищих навчальних закладах України, м. Одеса, 9–10 вересня 2016 року: тези доповіді. – Одеса, 2016. – С. 104–106.

20. Данилюк Л. Р. Система заходів охорони та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування / Л. Р. Данилюк // Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в умовах сталого розвитку України: круглий стіл, м. Харків, 2 грудня 2016 року: тези доповіді. – Х., 2016. – С. 266–268.

АНОТАЦІЯ

Данилюк Л. Р. Правовий режим мисливських природних ресурсів в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2017.

Дисертаційне дослідження містить теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони, використання і відтворення мисливських природних ресурсів.

В роботі визначено поняття мисливських природних ресурсів, обґрунтовано їх особливості як об'єктів екологічного права та виокремлено їх види. З'ясовано зміст правового режиму мисливських природних ресурсів як підпорядкованого основним принципам охорони навколишнього природного середовища, спрямованого на виконання завдань законодавства України про охорону, використання та відтворення тваринного світу, встановленого системою нормативно-правових актів порядку правового регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів.

Ключові слова: правовий режим, мисливські природні ресурси, використання мисливських природних ресурсів, дозвольно-договірна документація для користування мисливськими угіддями, дозвоільна документація для використання мисливських природних ресурсів у спеціальному порядку, охорона та відтворення мисливських тварин і середовища їх перебування.

АННОТАЦИЯ

Данылюк Л. Р. Правовой режим охотничьих природных ресурсов в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 – земельное право; аграрное право; экологическое право; природоресурсное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2017.

Диссертационное исследование содержит теоретическое обобщение и новое решение научной задачи по совершенствованию правового регулирования общественных отношений в сфере охраны, использования и воспроизводства охотничьих природных ресурсов.

В работе определено понятие охотничьих природных ресурсов как охотничьих животных, вольерной дичи, подсадной дичи, продуктов их жизнедеятельности, которые находятся в пределах охотничьих угодий, продукции охоты и охотничьих трофеев, которые используются или могут быть использованы в процессе ведения охотничьего хозяйства (в частности, в части их охраны, использования и воспроизводства, развития охотничьего собаководства, с учетом ограничений, установленных законодательством). Обоснованно особенности охотничьих природных ресурсов как объектов экологического права, выделено их виды.

Выяснено содержание правового режима охотничьих природных ресурсов как подчиненного основным принципам охраны окружающей природной среды, направленного на выполнение задач законодательства Украины об охране, использования и воспроизводства животного мира, установленного системой нормативно-правовых актов порядка правового регулирования отношений охраны, использования и воспроизводства охотничьих природных ресурсов. Обоснованно общие и специальные признаки правового режима охотничьих природных ресурсов. В частности, специальными признаками являются: особый объект регулирования, которым выступают охотничьи природные ресурсы; особая цель – обеспечение охраны, рационального использования и воспроизводства охотничьих природных ресурсов; формируется разветвленным и многоуровневым массивом нормативно-правовых актов; объединяет в своем составе режимы охраны, рационального использования и воспроизводства охотничьих природных ресурсов; представляет собой нормативно установленный порядок регулирования отношений охраны, использования и воспроизводства охотничьих природных ресурсов; сочетает в содержании различные правовые средства (разрешения, запреты, договоры, лимиты и т. д.).

Выделены виды использования охотничьих природных ресурсов: охота; содержание в полувольных условиях или в неволе для дальнейшего разведения; использования путем осуществления обработки, переработки продукции охоты и заключения договоров по ней и охотничьих трофеев; использование при подготовке к охоте, испытаний и соревнований, а также при испытаниях и соревнованиях собак охотничьих пород; использования в целях получения

продуктов жизнедеятельности; использования в научных, культурно-просветительных, воспитательных и эстетических целях; использование полезных свойств жизнедеятельности.

Выведены особенности использования охотничьих природных ресурсов, в частности: осуществляется в процессе ведения охотничьего хозяйства; ограничивается в пространстве пределами охотничьих угодий (за исключением использования продукции охоты и охотничьих трофеев); специфический субъектный состав правоотношений (обязательное есть прямое или опосредованное участие пользователя охотничьего угодья); сводится не только к охоте, но и к другой деятельности по изъятию и потреблению полезных свойств охотничьих природных ресурсов, а также деятельности, связанной с таким изъятием и потреблением.

Также в диссертационном исследовании выделены субъекты и проанализированы их права и обязанности в правоотношениях использования охотничьих природных ресурсов. Обобщена система разрешительно-договорной документации, необходимой для пользования охотничьими угодьями и разрешительной документации, необходимой для осуществления использования охотничьих природных ресурсов в специальном порядке.

Раскрыта система мер охраны и воспроизводства охотничьих животных и среды их обитания. Установлены особенности юридической ответственности за нарушение законодательства об охотничьих природных ресурсах.

Ключевые слова: правовой режим, охотничьи природные ресурсы, использование охотничьих природных ресурсов, разрешительно-договорная документация для пользования охотничьими угодьями, разрешительная документация для использования охотничьих природных ресурсов в специальном порядке, охрана и воспроизводство охотничьих животных и среды их обитания.

ANNOTATION

Danyiuk L. R. The legal regime of natural resources for hunting in Ukraine. – The manuscript.

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.06 Land Law; Agrarian law; Environmental law; Natural resources law. – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

The dissertation research includes a theoretical generalization and a new solution of scientific assignment concerning the legal regulation improvement of social relations in the field of protection, usage and reestablishment of natural resources for hunting.

The meaning of natural resources for hunting is determined in the research. The peculiarities of natural resources for hunting as the objects of environmental law are proved and their types are distinguished. The content of legal regime of natural resources for hunting as the subordinated main principles of natural environment protection is defined, which aims at the accomplishment of Ukrainian protection legislation assignment, the usage and the reestablishment of fauna, which is

established by the system of regulatory legal acts of the legal regulation of the protection relations, the usage and the reestablishment of natural resources for hunting.

Key words: legal regime, natural resources for hunting, usage of natural resources for hunting, permissive and contractual documentation for the usage of hunting grounds, contractual documentation for the usage of natural resources for hunting in a special order, protection and reestablishment of animals for hunting and their habitats.